

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНОМ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОСТОРОВО ЛОКАЛІЗОВАНИХ АГРАРНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

© 2017 ПЕТРЕНКО Н. О.

УДК 338.242:519.86

Петренко Н. О. Концептуальні підходи до стратегічного управління регіоном на основі використання просторово локалізованих аграрних економічних систем

Мета статті полягає в удосконаленні теоретичних і методичних положень кластерного підходу до формування просторово локалізованих систем аграрного сектора економіки України на регіональному рівні. На основі узагальнення відповідних теоретичних положень, виявлених особливостей формування і розвитку просторово локалізованих систем з'ясовано, що, зароджуючись у вигляді зон економічного зростання, вони трансформувалися у кластерні та субкластерні форми. Визначено, що перспективною формою подальшого розвитку просторово локалізованих систем є формування субкластерних структур, які враховують сформовану спеціалізацію локалітетів, наявність відповідної інфраструктури, ресурсозабезпеченість. Можливість створення проекту щодо створення кластерного формування розглядалася на прикладі Центрального економічного району. Сформульовано комплекс базових вимог до передбачуваного місця локалізації кластера. Зважаючи на результати дослідження, розроблено практичні пропозиції щодо стратегічного управління регіоном на основі розвитку кластерних формувань з використанням просторово локалізованих аграрних економічних систем.

Ключові слова: концепція, стратегія, управління, регіон, кластер, просторово локалізована система, агросфера.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 13.

Петренко Наталія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, Уманський національний університет садівництва (вул. Інститутська, 1, Умань, Черкаська обл., 20305, Україна)

E-mail: ray80@ukr.net

УДК 338.242:519.86

UDC 338.242:519.86

Петренко Н. А. Концептуальные подходы к стратегическому управлению регионом на основе использования пространственно локализованных аграрных экономических систем

Цель статьи заключается в совершенствовании теоретических и методических положений кластерного подхода к формированию пространственно локализованных систем аграрного сектора экономики Украины на региональном уровне. На основе обобщения соответствующих теоретических положений, выявленных особенностей формирования и развития пространственно локализованных систем установлено, что, зарождаясь в виде зон экономического роста, они трансформировались в кластерные и субкластерные формы. Обозначено, что перспективной формой дальнейшего развития пространственно локализованных систем является формирование субкластерных структур, учитывающих сложившуюся специализацию локалитетов, наличие соответствующей инфраструктуры, ресурсообеспеченность. Возможность создания проекта по созданию кластерного формирования рассматривалась на примере Центрального экономического района. Сформулирован комплекс базовых требований к предполагаемому месту локализации кластера. Исходя из результатов исследования разработаны практические предложения по стратегическому управлению регионом на основе развития кластерных формирований с использованием пространственно локализованных аграрных экономических систем.

Ключевые слова: концепция, стратегия, управление, регион, кластер, пространственно локализованная система, агросфера.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Формул.:** 1. **Библ.:** 13.

Петренко Наталья Александровна – кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента, Уманский национальный университет садоводства (ул. Институтская, 1, Умань, Черкасская обл., 20305, Украина)

E-mail: ray80@ukr.net

Petrenko N. O. The Conceptual Approaches to Strategic Management of Region Using the Spatially Localized Agrarian Economic Systems

The article is aimed at improving the theoretical and methodical provisions of the cluster approach to development of the spatially localized systems of the agricultural sector of Ukrainian economy at the regional level. Based on generalizing the relevant theoretical provisions, the identified characteristics of formation and development of the spatially localized systems, it has been found that, originating in the form of economic growth zones, they have been transformed into clustered and subclustered forms. It has been indicated that a prospective form of further development of the spatially localized systems is formation of subclustered structures that take account of the established specialization of localities, appropriate infrastructure, resource availability. The possibility of creating a project of developing a cluster formation was discussed on the example of the Central Economic Area. A complex of basic requirements for the intended localization of the cluster has been formulated. Proceeding from the results of the study, practical proposals for strategic management of region have been developed on the basis of development of cluster formations, using the spatially localized agrarian economic systems.

Keywords: conception, strategy, management, region, cluster, spatially localized system, agrosphere.

Fig.: 2. **Tbl.:** 2. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 13.

Petrenko Natalia O. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Management, Uman National University of Horticulture (1 Instytutska Str., Uman, Cherkasy region, 20305, Ukraine)

E-mail: ray80@ukr.net

Проведені в аграрних регіонах України ринкові перетворення спрямовані на системну реорганізацію, модернізацію та інновацію економіки країни. Подолання просторових диспропорцій за рівнем виробничого потенціалу, вирішення соціально-економічних проблем агротериторій, формування багатокладної економіки, становлення її інститутів вимагають удосконалення підходів щодо просторової організації та розміщення елементів національної економіки, механізмів взаємодії її суб'єктів у межах розвитку просторово локалізованих систем.

До актуальних, на наш погляд, питань розвитку просторово локалізованих систем в агрорегіонах належить підвищення ефективності їх діяльності на основі формування різних кластерних утворень, які виступають тим інституційним елементом, що відповідає вимогам сучасної економіки України. У зв'язку з цим, стосовно аграрного сектора економіки, пріоритетним є

До актуальних, на наш погляд, питань розвитку просторово локалізованих систем в агрорегіонах належить підвищення ефективності їх діяльності на основі формування різних кластерних утворень, які виступають тим інституційним елементом, що відповідає вимогам сучасної економіки України. У зв'язку з цим, стосовно аграрного сектора економіки, пріоритетним є

розробка наукових питань, що стосуються вибору оптимальної форми кластерного формування, обґрунтування просторової локалізації ймовірних кластерів, розподілу доходів між його учасниками, тощо.

Проблемам регіонального стратегічного управління, функціонування та формування кластерних структур присвячені роботи: Антонової Н. [1], Бахматової Г. [1], Богатчик Л. [3], Бушуєвої М. [2], Войнаренко М. [3], Герасимова А. [5], Гладіліна А. [5], Громова Е. [5], Дикого О. [4], Інрайта М. [11], Кетельса Ч. [12], Ліндквіста Г. [12], Маркіної К. [1], Портера М. [13], Скрипниченко Ю. [5], Солвелла О. [12], Тарасенка В. [6], Чужикова В. [10] та ін. Однак питання щодо концептуальних підходів стратегічного управління регіоном на основі використання просторово локалізованих аграрних економічних систем на даний час залишаються малодослідженими.

Мета статті полягає в удосконаленні теоретичних і методичних положень кластерного підходу до формування просторово локалізованих систем аграрного сектора економіки України на регіональному рівні.

Нами було встановлено, що головною особливістю формування та розвитку просторово локалізованих систем як форми територіальної організації виробництва є те, що здійснення ринкових перетворень привело до плюралізму інституційних форм, утворення високодиверсифікованих структур інтеграційно-корпоративного типу. Ретроспективний аналіз показує, що ідея їх створення реалізовувалася ще в період функціонування адміністративно-командної системи господарювання. При цьому до особливостей формування і розвитку просторово локалізованих систем нами віднесено той факт, що найчастіше критерії інтеграції та укрупнення формувалися не з економічних міркувань [9, с. 94], а у зв'язку з ідеолого-доктринальними позиціями політичного світогляду, що дозволило накопичити досвід розвитку просторово локалізованого системного утворення й освоєння нових територій [6, с. 87].

На основі узагальнення відповідних теоретичних положень і виявлених особливостей формування та розвитку просторово локалізованих систем [2; 3; 9–12], нами з'ясовано, що, зароджуючись у вигляді локальних «точок» або зон економічного зростання, вони трансформувалися в територіально-виробничі комплекси (ТВК) [4], а потім – за допомогою імплантування відсутніх інфраструктурно-інституційних компонентів – у різноманітні кластерні форми, які формуються внаслідок відокремлення структурних одиниць ТВК [7, с. 198]. Вказане зумовлює необхідність побудови принципово нової системи регіонального, територіального та корпоративного управління, що забезпечує прояв агломеративного ефекту для задоволення зростаючих потреб економіки регіону. У зв'язку з цим виникає необхідність визначення такої форми організації та розвитку просторово локалізованих систем, яка б консолідувала в собі високі конкурентні переваги, інноваційну орієнтованість і значний експансійний потенціал. При цьому методологічною основою вирішення різнопланових і багатоаспектних завдань нами було обрано теорію кластерів, що потребувала детального дослідження, зокрема

трансформаційно-еволюційного процесу перетворення територіальних «точок» і зон економічного зростання в ТВК у різноманітні кластерні форми [5, с. 73].

Дослідження практики розвитку просторово локалізованих систем проводилося на матеріалах Центрального економічного району, де аграрний комплекс є одним з ключових і таким, що формує економічну складову регіону.

Проведений аналіз дав змогу подати аграрний сектор економіки регіону як мезоекономічну структуру, що виконує, окрім вирішення загальновідомих народногосподарських завдань, функцію носія кластерозабезпечуючих елементів. Беручи до уваги необхідність досягнення стійкого економічного зростання аграрного сектора економіки, підвищення ефективності його функціонування, а також відновлення виробничих зв'язків і збільшення соціальної диверсифікації території, нами було визначено, що перспективною формою подальшого розвитку просторово локалізованих систем є формування субкластерних структур, які враховують сформовану спеціалізацію локалітетів, наявність відповідної інфраструктури, ресурсозабезпеченість. Разом з тим, нами встановлено, що як передумови до формування кластера в аграрному секторі економіки виступають: сформований ринок землі; наявність самодостатнього майнового комплексу; реалізація масштабних регіональних програм.

На нашу думку, сучасне субкластерне формування – це єдиний виробничо-господарський комплекс, що є сукупністю структурних ланок, пов'язаних певними економічними взаєминами, які базуються на конкретних формах суспільного поділу праці, повному або частковому об'єднанні виробничих ресурсів і спільно функціонують в межах локалітету на основі комерційних принципів і спеціально розробленого та встановленого для нього механізму господарювання.

Практична можливість створення проекту щодо створення кластерного формування розглядалась на прикладі Центрального економічного району. На початковому етапі необхідно обґрунтувати вибір просторової локалізації передбачуваного кластера, а тому нами запропоновано відповідний методичний підхід, реалізація якого передбачає послідовне виконання таких дій:

1) вивчення природно-кліматичного, просторово-економічного, соціально-політичного становища місцевості, встановлення її спеціалізації;

2) розробка, експертиза та остаточне формулювання основних вимог до проектуваного місця локалізації. При цьому необхідно враховувати не тільки специфічні вимоги організації кластерів, а й особливості місцевих ринків робочої сили, товарів і послуг, що використовуються при функціонуванні кластерів. У ході проведення дослідження сформульовано комплекс базових вимог до передбачуваного місця локалізації кластера, зокрема: наявність відведених земельних ресурсів під виробничу забудову; близькість транспортних комунікацій; відстань між об'єктами постачання, виробництва і збуту; вартість землі; наявність системи водопостачання та

водовідведення; позитивний екологічний висновок відповідних наглядових служб;

3) виявлення територіальних особливостей діяльності суб'єктів аграрного сектора регіону, що передбачає типологізацію районів за рівнем розвитку сільськогосподарства та величиною виробничо-економічного потенціалу рослинництва. Для проведення типологізації районів пропонується розробка єдиної системи оціночних показників, що включає загальні індикатори розвитку агрогосподарства, а також показників виробничо-економічного потенціалу галузі. Об'єктом дослідження було взято райони Черкаської та Кіровоградської областей Центрального економічного району. Кожен з них на початковому етапі характеризувався такими показниками в розрізі зазначених груп за період 2012–2016 рр.:

I група – загальні показники рівня розвитку господарства: x_1 – чисельність працівників, зайнятих в агровиробництві (осіб); x_2 – середньомісячна заробітна плата (грн); x_3 – статутний капітал (тис. грн); x_4 – інвестиції в основний капітал агрогосподарства району (тис. грн); x_5 – амортизація основних засобів (тис. грн); x_6 – заборгованість за кредитами (тис. грн); x_7 – дебіторська заборгованість агровиробників району (тис. грн); x_8 – питома вага простроченої дебіторської заборгованості (%); x_9 – кредиторська заборгованість (тис. грн); x_{10} – питома вага простроченої кредиторської заборгованості (%); x_{11} – валова продукція агрогосподарств району (тис. грн); x_{12} – витрати на виробництво продукції (тис. грн); x_{13} – субсидії з бюджетів усіх рівнів (тис. грн); x_{14} – розмір прибутку отриманого від реалізації продукції (тис. грн); x_{15} – питома вага збиткових господарств (%); x_{16} – рівень рентабельності виробництва та реалізації продукції агрогосподарств (%).

II група – показники виробничо-економічного потенціалу галузі: x_{17} – загальна посівна площа сільськогосподарських культур (тис. га); x_{18} – посівна площа зернових культур (тис. га); x_{19} – врожайність зернових культур (ц/га); x_{20} – врожайність в організаціях (ц/га); x_{21} – кількість зернозбиральних комбайнів на 1000 га посівів зернових (од.); x_{22} – внесено мінеральних добрив під усі агрокультури (тис. ц); x_{23} – внесено органічних добрив (тис. т); x_{24} – реалізовано продукції (тис. т) [3, с. 173].

Для отримання узагальнюючої рейтингової оцінки було проведено багатовимірне порівняння територій району за усередненими значеннями оціночних показників I групи за останні 5 років із застосуванням методу евклідових відстаней [8, с. 57], результати чого представлено в *табл. 1*.

Отримані результати свідчать про високу ефективність аграрної та сільськогосподарської діяльності в Центральному економічному районі: 10 районів (або 45% від загальної чисельності) увійшли в групу, що характеризується високим рівнем показників розвитку галузі. Третю групу (з низьким рівнем розвитку) склали 6 районів (20%) з рейтинговою оцінкою вище 10,001 бала. Результати порівняльного аналізу рейтингових оцінок Центрального економічного району за виробничо-економічними показниками галузі за період 2012–2016 рр. показав, що лідерами за розмірами й ефективністю в галузі є райони, розташовані в північно-західній і центральній частинах району. Загалом у першу групу (з високим рівнем оцінювальних показників) увійшло 7 територій (або 26,7% від загальної кількості) з рейтинговою оцінкою до 6,000 балів;

4) обґрунтування варіантів просторової локалізації субкластера з урахуванням розробленого списку вимог і результатами проведеної типологізації районів за рівнем розвитку агрогосподарства та величиною виробничо-економічного потенціалу його галузей, що істотно скорочує початкову кількість варіантів;

5) для розширеної характеристики відібраних варіантів передбачається збір додаткової інформації щодо соціального розвитку території, відповідного рівня агрокультури, традицій, попиту тощо. З урахуванням зібраної інформації обирається конкретний район.

Кінцева апробація запропонованого методичного підходу до вибору просторової локалізації кластерів в аграрному секторі економіки регіону дозволила обґрунтувати доцільність створення регіонального агропродуктового субкластера з виробництва, переробки та реалізації соняшнику та переробної продукції на базі Жашківського району, де значну роль відіграє посів та вирощування цієї культури.

Однак, як показали наші дослідження, до 2016 р. виробництво даного виду агропродукції в господарствах Жашківського району значно скоротилося. Причинами цього є як скорочення посівних площ, зниження продуктивності, так і прибутковості виробництва.

Створення регіонального субкластера дозволяє оптимально пов'язати та координувати виробничо-господарську діяльність усіх організацій і служб, які входять до його складу, об'єднати й узгодити їх економічні інтереси і загалом підвищити ефективність господарювання [1, с. 297]. Різноманітність форм власності та господарювання учасників створює основу для прак-

Таблиця 1

Розподіл районів відповідно до рейтингової оцінки рівня розвитку агрогосподарства в середньому за період 2012–2016 рр.

Рейтингова оцінка	Рівень розвитку	Район
до 9,0	Високий	Знам'янський, Кіровоградський, Маловисківський, Новоархангельський, Звенигородський, Золотоніський, Канівський, Тальнівський, Уманський, Христинівський
9,001 – 10,000	Середній	Новоукраїнський, Олександрійський, Корсунь-Шевченківський, Маньківський, Монастирищанський, Черкаський, Чигиринський, Шполянський
більше 10,001	Низький	Благовіщенський, Гайворонський, Голованівський, Городищенський, Драбівський, Жашківський

Джерело: авторська розробка.

тичної реалізації різних механізмів економічних відносин [13, с. 78].

Крім того, нами виявлено додаткові передумови для формування агропродуктового субкластера в Христинівському районі. Це, перш за все, наявність потенційних кластероутворюючих елементів, ресурсної бази та трудових ресурсів. Основою для майбутнього субкластера є спеціалізація регіону, темп приросту продукції якої вище аналогічного темпу приросту ВВП. Крім того, район має сформовані коопераційні зв'язки, інформаційно-товарні ланцюжки, а також представляє потенційний інтерес для учасників субкластера.

Як показують дослідження, при цьому варіанті організації та розвитку просторово локалізованих систем буде реалізовано найбільш раціональний шлях постадійної спеціалізації, коли найбільш складна стадія виробництва продукції зосереджується на великих механізованих комплексах з прогресивною технологією, а простіші та менш трудомісткі передаються індивідуальним підприємцям і господарствам населення. Це, своєю чергою, вимагає обґрунтування організаційної архітектури регіонального агропродуктового субкластера (рис. 1).

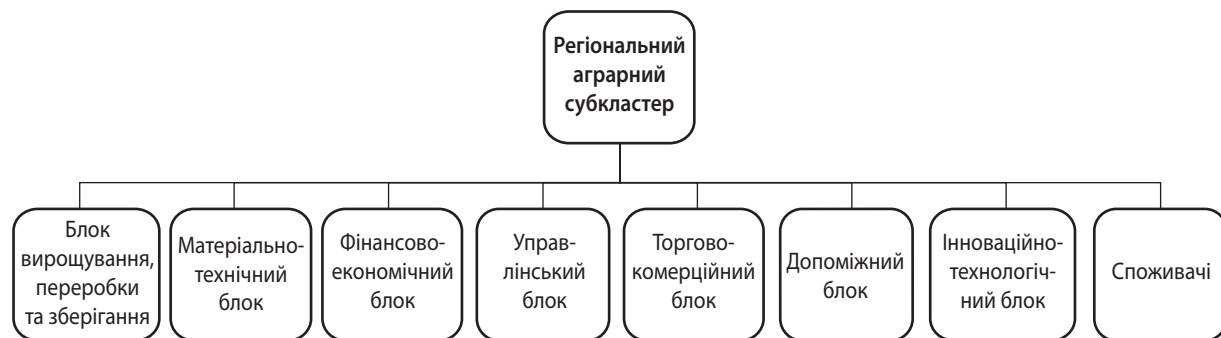

Рис. 1. Типологічний процес організації регіонального аграрного субкластера

Джерело: авторська розробка.

Для оцінки доцільності входження в кластер для суб'єктів аграрного сектора економіки нами розроблено економіко-математичну модель виробничо-комерційних процесів, що проходять в ньому, яка враховує організаційну структуру, спеціалізацію та виробничо-технологічні особливості функціонування проєктованого кластерного формування.

Цільова функція розробленої економіко-математичної моделі виражає максимум прибутку від реалізації соняшнику та переробної продукції за рахунок досягнення максимально можливої рівноваги між ціною реалізації готової продукції та сукупними витратами учасників новоствореного субкластера на основі суб'єктів аграрного сектора економіки:

$$R = N \left(\sum_{i=1}^4 \sum_{j=1}^n I_{ij} - \sum_{i=1}^4 T_c \right) \rightarrow \max,$$

де N – кількість учасників субкластера, I – доходи учасників субкластера від реалізації соняшника та продукції його переробки в i -тому кварталі; T_c – сукупні витрати учасників субкластера в i -тому кварталі; $i = 1, 2, 3, 4$ –

порядковий номер кварталу; $j = 1, 2, \dots, n$ – вид продукції, що вироблена в межах субкластера.

У дослідженні введені такі обмеження щодо оптимізації виробництва соняшника та переробної продукції:

- ✦ за обсягом виробництва та реалізації;
- ✦ за витратами на переробку та обсягами переробки;
- ✦ за експортом;
- ✦ за обсягом реалізованої продукції;
- ✦ за витратами на висадження та вирощування;
- ✦ за витратами на транспортування і реалізацію продукції;
- ✦ за загальними витратами на продукцію в рамках проєктованого агропродуктового субкластера.

На підставі розробленої економіко-математичної моделі було розраховано величину прибутку, яку можуть отримати суб'єкти регіонального аграрного сектора, беручи участь у діяльності субкластера в межах технологічного циклу з вирощування та переробки агропродукції.

Результати апробації моделі оптимізаційного планування виробничо-комерційної діяльності агропродуктового субкластера з вирощування та переробки соняшнику представлено в табл. 2.

Для формування субкластерів як форми розвитку просторово локалізованих систем в традиційно аграрних регіонах і створення передумов для їх сталого розвитку необхідний порядок реалізації розроблених методичних положень і рекомендацій.

У зв'язку з цим логічним завершенням дослідження, на нашу думку, є розробка алгоритму створення кластерів як форми розвитку просторово локалізованих систем аграрного сектора економіки регіону (рис. 2).

У ході проведення дослідження обґрунтовано рекомендації щодо розподілу прибутку між учасниками регіонального агропродуктового субкластера. Спочатку погашається загальна сума витрат, пов'язаних з організацією діяльності та менеджментом, а потім частина прибутку розподіляється пропорційно між усіма учасниками, що функціонують в рамках субкластера, відповідно до їх витрат на окремих етапах виробничого циклу, в результаті чого розрахунковий рівень рентабельності всіх підприємств становить 38,2%.

Порівняльна оцінка ефективності діяльності агро підприємств

Підприємства – учасники субкластера	Показники за формами діяльності					
	поза межами субкластера			в межах субкластера		
	Дохід, тис. грн	Прибуток, тис. грн	Рента- бельність, %	Дохід, тис. грн	Прибуток, тис. грн	Рента- бельність, %
ФГ «Дружба»	84763,5	-10547,5	-11,1	295059,8	81569,7	38,2
ТОВ «Агрофірма «Орадівка»	60809,7	4878,3	8,7	59597,8	16475,9	
СГ ТОВ «Христинівка-овочі»	64993,4	13217,9	25,5	66511,1	18387,1	
СТОВ «Верхнячка-Агро»	4026,2	752,0	23,0	4450,0	1230,2	
СТОВ «Агросвіт»	26822,9	4280,0	19,0	55624,6	15377,5	
ТОВ «Агро-Терра-2012»	1183,0	-1214,1	-50,6	8105,3	2240,7	

Джерело: авторська розробка.

ВИСНОВКИ

Формування субкластерів слід визнати перспективним напрямком організації та розвитку просторово локалізованих систем аграрного сектора регіональної економіки, що сприяє підвищенню ефективності діяльності його учасників, а, отже, ослабленню соціально-економічної напруженості в аграрних регіонах.

Беручи до уваги необхідність досягнення стійкого економічного зростання аграрного сектора економіки, підвищення ефективності його функціонування, а також відновлення виробничих зв'язків і збільшення соціальної диверсифікації територій, перспективною формою подальшого розвитку просторово локалізованих систем, на нашу думку, є формування субкластерних структур, які враховують сформовану спеціалізацію локалітетів, наявність відповідної інфраструктури, ресурсозабезпеченість.

Для формування субкластерів як форми розвитку просторово локалізованих систем у традиційно аграрних регіонах і створення передумов для їх сталого розвитку необхідний порядок реалізації розроблених методичних положень і рекомендацій.

Для впровадження та розвитку кластерних формуваль в аграрному секторі економіки регіонів нами пропонується:

1. Використовувати авторський підхід до вибору просторової локалізації кластерів в аграрному секторі економіки регіону.
2. Застосовувати економіко-математичну модель виробничо-комерційних процесів проєктованого регіонального агропродуктового субкластера.
3. Використовувати алгоритм створення кластерів як форми розвитку просторово локалізованих систем аграрного сектора економіки регіонів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова Н. И., Маркина Е. Д., Бахматова Г. А. Модель организационно-экономического механизма санации и обеспечения устойчивого развития проблемных территорий. *Научное обозрение*. 2015. № 9. С. 295–298.
2. Бушуева М. А. Синергия в кластере. *Науковедение*. 2012. № 4. URL: <https://naukovedenie.ru/PDF/122evn412.pdf>

3. Войнаренко М. П., Богатчик Л. А. Використання кластерного інструментарію при розробці субрегіональних стратегій підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 8. С. 171–182.

4. Дикий О. В. Основні пріоритети та механізм стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіонів. *Ефективна економіка*. 2011. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=803>

5. Гладилін А. В., Герасимов А. Н., Громов Е. И., Скрипниченко Ю. С. Кластерный подход к развитию пространственно-локализованных систем в аграрном секторе экономики региона: монография. Ставрополь: АГРУС, 2016. 116 с.

6. Тарасенко В. В. Территориальные кластеры: семь инструментов управления. М.: Альпина Паблишер, 2015. 201 с.

7. Томарева-Патлахова В. В. Стимулювання інноваційно-технологічного розвитку регіонів. *Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво*. 2012. № 2. С. 196–201.

8. Руська Р. В. Економетрика: навч. посіб. Тернопіль: Тайп, 2012. 224 с.

9. Скрипниченко Ю. С., Еременко Н. В. Кластерные формирования как перспективные формы взаимодействия субъектов региональной системы аграрной экономики. *Экономика и предпринимательство*. 2012. № 4. С. 93–97.

10. Чужиков В. І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія: монографія. Київ: КНЕУ, 2015. 272 с.

11. Enright, M. J. Survey on the Characterization of Regional Clusters: Initial Results. Working Paper/Institute of Economic Policy and Business Strategy: Competitiveness Program, University of Hong Kong, 2000. URL: https://www.researchgate.net/publication/228599616_Survey_on_the_characterization_of_regional_clusters_initial_results

12. Lindqvist, G., Ketels, Ch., Solvell, O. The Cluster Initiative Greenbook 2.0. Stockholm: Ivory Tower Publishers, 2013. URL: <https://www.hhs.se/contentassets/f51b706e1d644e9fa6c4d232-abd09e63/greenbooksep03.pdf>

13. Porter, M. E. Clusters and the new economics of competition. *Harvard Business Review*. 1998. Vol. 76. No. 6. P. 77–90.

REFERENCES

Antonova, N. I., Markina, Ye. D., and Bakhmatova, G. A. "Model organizatsionno-ekonomicheskogo mekhanizma sanatsii i obespecheniya ustoychivogo razvitiya problemnykh territoriy" [Model of the organizational and economic mechanism of rehabilitation and ensuring the sustainable development of problem areas]. *Nauchnoye obozreniye*, no. 9 (2015): 295-298.

Bushuyeva, M. A. "Sinergiya v klasterе" [Synergy in the cluster]. *Naukovedeniye*. 2012. <https://naukovedenie.ru/PDF/122evn412.pdf>

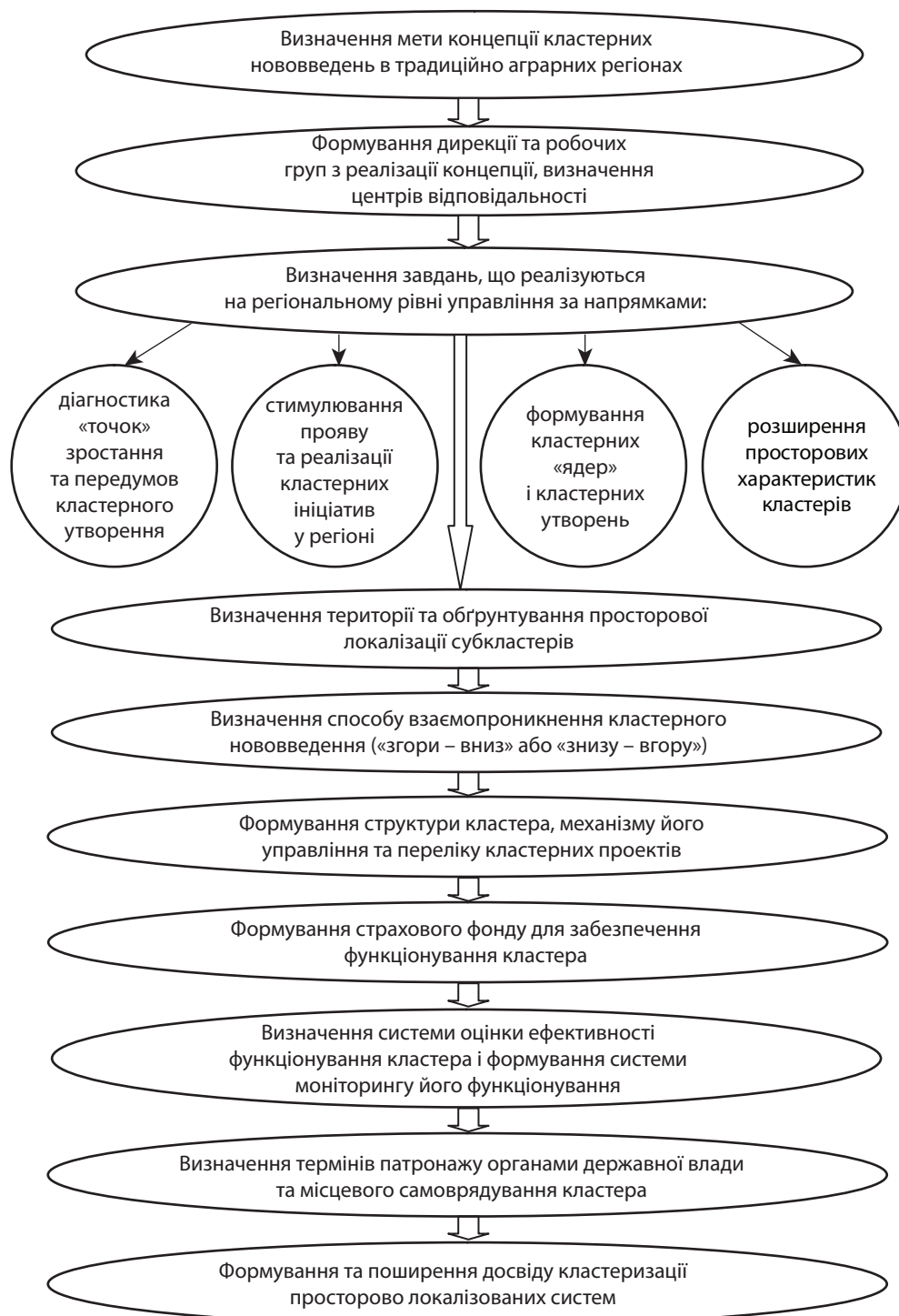

Рис. 2. Алгоритм створення кластера як форми розвитку просторово локалізованої системи аграрного сектора на регіональному рівні

Джерело: авторська розробка.

Chuzhykov, V. I. *Hlobalna rehionalistyka: istoriia ta suchasna metodolohiia* [Global Regional Studies: History and Modern Methodology]. Kyiv: KNEU, 2015.

Dykyi, O. V. "Osnovni priorytety ta mekhanizm stratehichnoho planuvannia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv" [Main priorities and mechanism of strategic planning of socio-economic development of regions]. *Efektivna ekonomika*. 2011. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=803>

Enright, M. J. "Survey on the Characterization of Regional Clusters: Initial Results. Working Paper". https://www.researchgate.net/publication/228599616_Survey_on_the_characterization_of_regional_clusters_initial_results

Gladilin, A. V. et al. *Klasteryny podkhod k razvitiyu prostranstvenno-lokalizovannykh sistem v agrarnom sektore ekonomiki regiona* [Cluster approach to the development of spatially localized systems in the agrarian sector of the regional economy]. Stavropol: AGRUS, 2016.

Lindqvist, G., Ketels, Ch., and Solvell, O. "The Cluster Initiative Greenbook 2.0". <https://www.hhs.se/contentassets/f51b706e1-d644e9fa6c4d232abd09e63/greenbooksep03.pdf>

Lindqvist, G., Ketels, Ch., and Solvell, O. "The Cluster Initiative Greenbook 2.0". <https://www.hhs.se/contentassets/f51b706e1-d644e9fa6c4d232abd09e63/greenbooksep03.pdf>

Porter, M. E. "Clusters and the new economics of competition". *Harvard Business Review*. Vol. 76, no. 6 (1998): 77-90.

Ruska, R. V. *Ekonomyka* [Econometrics]. Ternopil: Taip, 2012.

Skripnichenko, Yu. S., and Yeremenko, N. V. "Klasternyye formirovaniya kak perspektivnyye formy vzaimodeystviya subyektov regionalnoy sistemy agrarnoy ekonomiki" [Cluster formations as perspective forms of interaction of subjects of the regional system of agrarian economy]. *Ekonomika i predprinimatelstvo*, no. 4 (2012): 93-97.

Tarasenko, V. V. *Territorialnyye klastery: sem instrumentov upravleniya* [Territorial clusters: seven management tools]. Moscow: Alpina Pabliher, 2015.

Tomareva-Patlakhova, V. V. "Stymuliuvannia innovatsiio-tekhnolohichnoho rozvytku rehioniv" [Stimulation of innovation and technological development of regions]. *Derzhava ta rehiony. Ser.: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, no. 2 (2012): 196-201.

Voinarenko, M. P., and Bohatchyk, L. A. "Vykorystannia klas-ternoho instrumentariiu pry rozrobtsi subrehionalnykh stratehii pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ekonomiky rehioniv" [Use of cluster tools in developing subregional strategies for improving the competitiveness of the regional economy]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 8 (2014): 171-182.